

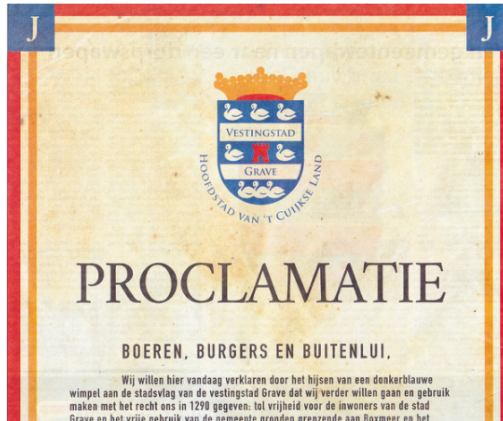

De Graafse proclamatie

Graven en spitten in het Land van Cuijk

GRAVE - Parmantig, tikkie ondeugend en ambitieus. Die Graafse (ludieke) proclamatie voor boeren, burgers en buitenlui. Paginagroot (en een artikel) in DeBock, DeStieR, De Neije Krant en DeGraef van 7 januari 2022. Onder de naam van graaf Jan I van Cuijk (c1230-1308). Met, jawel, "het recht ons gegeven in 1290: tot vrijheid (van doen en laten) voor de inwoners van de stad Grave en het vrije gebruik van de gemeentegronden grenzende aan Boxmeer en het Land van Herpen". Wow en sjonge jonge.

Door Herman Jan van Cuijk

De Graafse proclamatie.

Desondanks, geen beste dag voor de uit zijn graf opgeroepen ridder Jan. Wat bleekjes. Misschien een beetje moe door de lange strijd ter voorkoming van de teloorgang van Grave door de Verenigde Natiën van Mille, Oelbroeck, Boc's Meer en stamland Cuijk. Onder bevel van de opperstrateeg met Meerse roots: Jonker Wilhelmus van den Hille-naer. Onontkoombaar trouwens, die overgave. In Oss en Wychen een nee en bedankt. Gevolgd door hangende pootjes.

Ook geen goede dag voor Jans' monniken: de scribenten die de tekst van deze proclamatie hebben geschreven. Zij vergeten de 10 dorpspeleerlijke gronden in het Bovenambt. En zo 'spreekt' de proclamatie over de helft van het Cuijkland. Want Jan heeft sowieso al niets te zoeken en te zeggen in de Heerlijkheden van Boc, Sint Anthonis en Oploo. Noch over de sappige weiden aan de Oeffeltse Raam en Maas. Een slordigheid dus. Onder invloed van te veel Graafs Gemoed? Of bewust? Hoe dan ook. Misschien maar goed. Jan - lang slapend - is immers zo arm-lastig dat hij al jaren zijn eigen stadse ondergrond maar moeilijk boven Maaswater kan houden.

Gastvrij Grave

Tóch mooi en lief. Die invitè. Dat wij, "lieden uit verre omstreken, steden en dorpen, altijd welkom zijn in de stad Grave". Mits en indien - kaas en muizenval - wij daar hun (stadse) "regels en gebruiken respecteren". Aanpassen dus. En - ook - oppassen wanneer we 'gastvrij' Grave als toerist bezoeken. Waar men - blijkbaar - andere gebruiken heeft. Hetgeen zo maar kan dat betekenen dat wij op een Graafs feestje, bijvoorbeeld, moeten paal- of reidansen naar Jans pij-

pers en vedelaars. In - hij houdt ook van verkleedpartijtjes - zijn harnas. En dat is - zelfs voor ons boeren, buiten- en zakenlui met gezond verstand - te koud en te ouderwets (roestig) voor de tijd van 't jaar.

Even serieus. Boven die proclamatie staat een wapen. Met graavenkroon. "Beladen met twee fasen en vergezeld met acht merletten, staande drie, twee, drie". Zonder de later toegevoegde burcht (zie verder) het originele familiewapen - eigen en persoonlijk - van de adellijke Heren van Malsen. In de 11de eeuw bestuurders van de gouw Teisterbant. Heraldisch 'gecomponeerd' vanuit een logische symboliek voor een grafelijk geslacht in de waterrijke Tielervwaard: zwemmende meerkoetjes (meerle/merle/merlet). Pootjes niet zichtbaar en de lichte snaveltjes amper (door de waterspiegeling). Duidelijk (ook) te zien in het oorspronkelijke gevierendeel II en III ridderswapen boven de ingang van kasteel Huis van Malsen in Well (Gelderland). Koning Hendrik V (1056-1105) benoemt - ergens rond 1070/80 - de senior van dit riddersgeslacht tot gouwgraaf over de regio Cuijk: met alle titels, rechten en verplichtingen, in rijks- en erfleene.

En ja, natuurlijk, neemt deze graaf het familiewapen - het adellijke DNA in de Middeleeuwen - mee. Al weten we niet exact wanneer deze belening en verhuizing plaats vindt (zie Dr. J.A. Coldewey in zijn proefschrift en boek 'De Heren van Kuyc, 1096-1409', 1983), het bewijs ligt vast dat de zoon van Herman (Heer) van Malsen en Ida van Boulogne, Hendrik genaamd, zich in 1096 voor het eerst in een acte "de Cuck" noemt. Mèt, uiteraard,

behoud van zijn eigen Malsense merletten, de oude familiebezittingen, rechten en belangen in de Tielervwaard. Vandaar de betrokkenheid van zijn weduwe bij de stichting van Mariënweerd (1129).

Floris de Zwaarte van Holland / Tolboom, Mariaplaats Utrecht.

Historisch drama

Geen pais en vrede voor de vier kinderen van Hendrik 'de Cuck'. Herman, Godfried, Andries en Aleydis komen in een historisch drama. Vondel waardig. Dat begint in het graafschap Holland. Hier regeert ene graaf Dirk VI (1114-1157) die de nodige problemen heeft met zijn jongere broer Floris: het zwarte schaap van de familie en dus - toepasselijk - De Zwarte heet. Deze kan - eerezuchtig - zijn lagere positie niet accepteren en begint in 1132 een opstand tegen Dirk, gesteund door zijn moeder en de proost/bisschop van Utrecht: Andries "de Cuck", jongste zoon van 'onze' Hendrik. Die opstand mislukt. Een jaar later laat De Zwarte zijn oog vallen op Helwiche: weesdochter van Arnold van Rooode en Aleydis "de Cuck".

Oom Herman, haar wettige voogd, weigert een huwelijkscontract tussen de dan ongeveer 13jarig Helwiche en Floris. Die - zwaar beledigd - vervolgens met een bende kornuiten het Cuijkse stamland (Gelders) Malsen binnenvalt en daar rooft wat hij pakken kan. Hij durft dit omdat hij zich gedekt voelt door zijn oom Lotharius II: de in Rome (1133) gekozen nieuwbakken keizer. Herman van Cuijk en broer Godfried accepteren die plundering van hun bezittingen niet, doen een tegenaanval maar hebben de pech dat De Zwarte - eigen schuld, dikke bult - hierbij sneuvelt: op 26 oktober 1133 bij Absteede. Jammer voor Floris. Prima voor Dirk. Verlost van een heet-hoofd, muiter en ruziezoeker. Tegelijkertijd kan hij (Dirk) diens dood goed gebruiken. Onder het mom van eerwraak heeft hij een 'reden' om de macht en het gezag van Cuijk in de Tielervwaard te breken: rijk en vruchtbaar Malsense land dat hij graag bij Hol-

zer sterft in december 1137 en dan komt de leugen van Dirk uit. De broers Van Cuijk mogen terugkeren maar zien hun kasteel zo zwaar beschadigd dat heropbouw geen zin heeft. Sloop volgt. Er komt een nieuw kasteel op een (met schop en spade opgeworpen) zandbank in de moerassige monding van de Raam bij Escharen. En 'ontstaat' daarbij een (nieuw) dorp: Grave. Pakweg duizend jaren jonger dan alle andere Maasdorpen: zonder voorhistorie. Het oude Malsense ridderwapen gaat mee naar het nieuwe kasteel en dient daar de familie, het Huis "Van Cuijk" en hun rechtsgebied ("Land van Cuijk"). In zegel, op banier en wapenschild.

Dorpsspade

Het eerste dorpsymbol van Grave - een spade - zal na overlijden van de laatste kinderloze telg "de Cuck", zijn 'ingewisseld' voor het heraldisch wapen van Van Malsen/Cuijk. Maar verplicht aangepast: met een burchttoeren in het hart. Om de bijl van de beul te ontlopen: want valse toe-eigening en misbruik van het oorspronkelijke/symbolische DNA (en adellijk 'copyright') is in die tijd een halszaak. Zonder pardon.

Tóch wordt - opmerkelijk - die oude Graafse (dorps)spade niet vergeten. In 1807 staat de schop in de "Notitie van de Merken door Zijne Excellentie den Minister van Financien bij Besluit van den 5e Junij 1807 aan de respectieve Keurkramers ten gebruikte voorgeschreeven". Nu - let wel - als formele en verplichte stadskeur voor de zilversmeden in "De Graeff".

Tenslotte. Grave als zelfbenoemde voorname hoofdstad van 't Cuijkse Land? 't Kan verkeeren. En zo maar gebeuren. Als je niet oplet, niet van toeten weet

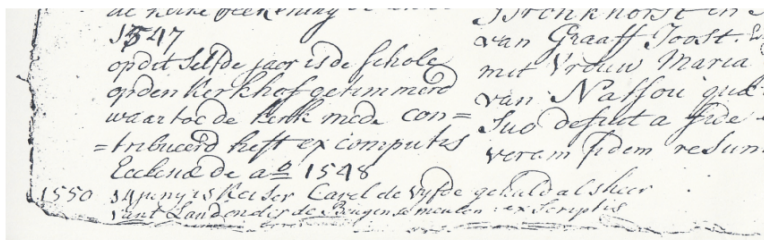
land wil voegen. Het keizerlijk hof wordt bericht dat neef Floris door 'die Van Cuijk' is vermoord

Kasteel Huis van Malsen, Well (Gelderland).

tijdens een jachtpartij: niet dat hij in ridderlijk combat tijdens een schermutseling is gedood. Die leugen heeft succes. Lotharius zweert vergelding, zendt leger-eenheden naar het Land van Cuijk die hier samen met troepen van Dirk verwoestend te keer gaan. Waarbij onder meer het Beugense godshuis in vlammen opgaat en - uiteraard - ook het kasteel in Cuijk. Niet genoeg. Lotharius beslist (als keizer) ook dat Herman en Godfried hun rechten en bezittingen kwijt zijn en worden verbannen. De kei-

en snoeverij laat. Naast het harnas wil men in Grave ook graag de nieuwe kleren van de keizer dragen. Oké. Prima. Wij, boeren en buitenlui, zullen - zoals de proclamatie eist - dat gebruik (tranenlachend) respecteren. En denken aan 14 juni 1550 toen "Keiser Carel de Vijfde werd gehuld(igd) als Heer van 't Land". Niet in Grave maar met alle pracht, eer, deugd en praal in ons 'ploegend' boerenland, op een betere/beste plek: "onder de Beugense meulen".

14 juni 1550: de notitie van Peelen in zijn kroniek over de huldiging van keizer Karel V in Beugen.